

In de voetsporen van Mata Hari

1. De wandeling start bij het Historisch Centrum Leeuwarden (HCL) aan de Groeneweg 1 in de Prinsentuin.

- In het HCL worden verschillende documenten van en over Margaretha Zelle en haar naasten bewaard. Op het schilderij 'De Vaandeldrager' uit 1873 staat behalve Adam Zelle ook het HCL-gebouw (de oude Stadstusschenschool) afgebeeld.
- Vader Zelle kwam net als andere notabele burgers graag en vaak bij (besloten) activiteiten in de Prinsentuin. Hij zal ongetwijfeld zijn dochter wel eens hebben meegenomen.

2. U steekt de Groeneweg over, loopt door de Doelestraat en slaat LA de Grote Kerkstraat in.

- Onderweg ziet u enkele topmonumenten, o.a. (de achtergevel van) het Princessehof en het Coulonhûs.
- U vervolgt de Grote Kerkstraat, waar Margaretha heel wat voetstappen heeft gezet. Als u de auto's wegdenkt, ziet het er net zo uit als in haar tijd, Op het hoogste punt van de straat (en van de stad) vindt u rechts nummer 212 (hoek Beijerstraat).
- Grote Kerkstraat 212: het gezin verhuisde van de Kelders naar dit statige pand toen vader Zelle een fortuin had verdiend met speculaties. Hier bracht Margaretha haar gelukkigste jeugd door. Haar vader verwenste haar met mooie kleren en een bokkenwagen, Deze werd aan de voet van de Pijlsteeg, hoek A.S. Levissonstraat gestald (het straatje links van de Grote Kerkstraat). Spelen deed ze in de Grote Kerkstraat, waar toen bijna geen verkeer was. Mijmerend uit het raam op de eerste verdieping droomde ze wellicht van een groots en meeslepend leven, een droom die waarheid werd en meer....

3. U slaat rechtsaf de Beijerstraat in en gaat aan de voet daarvan LA (Gouverneursplein dat overgaat in de Eewal). Deze loopt u helemaal uit. Margaretha was acht jaar toen de gracht gedempt werd.

4. In het oude Fries Museum was een hele zaal gewijd aan het leven van Mata Hari. Veel foto's, brieven en ansichtkaarten en ook het danskostuum en de plakboeken werden er getoond. Ook in het nieuwe Fries Museum op het Wilhelminaplein is een plek ingeruimd voor Mata Hari.

5. Als u met uw rug naar de hoofdingang van het voormalige museum staat, gaat u links de Turfmarkt in en vervolgens meteen eerste straat RA (Koningsstraat).

6. U steekt de gracht over en gaat LA (Voorstreek). Op nummer 5 zit bloemenzaak Mata Hari. Dit pand dateert van 1665. In Margaretha's jeugd jaren was er een koophandel in manufacturen gevestigd. Ze is hier vast wel eens binnen geweest voor een jurkje.

7. De Voorstreek gaat over in De Kelders.

- Kelders 33 (nu kapperszaak Hari-haarmode) is het geboortehuis van Mata Hari. De familie woonde hier boven de hoeden- en pettenzaak van haar vader. Binnen herinneren twee posters met fotocollages aan deze beroemde bewoonster. De familie Zelle was nauw verbonden met deze plaats. Sinds het einde van de 18e eeuw woonden er Zelles schuin aan de overkant. Ook Margaretha's vader was daar geboren.
- Even vóór van haar geboortehuis, waar nu winkel Maxx zit, was voeger het deftige Hotel de Nieuwe Doelen gevestigd, dé ontmoetingsplek van de stad. Margaretha speelde vaak op het pleintje voor het hotel.
- Bij de brug vindt u het standbeeld van Mata Hari, 1976 ontworpen en gemaakt door kunstenaress Suus Boschma-Berkhout ter gelegenheid van Mata Hari's 100ste geboortedag. Het werd onthuld op 13 maart, de dag waarop ze in 1905 voor het eerst optrad in Parijs onder de naam Mata Hari. Ook op die dag van de onthulling waren er protesten tegen een standbeeld voor deze zondige vrouw.

8. U loopt de Kelders af. Bij de volgende brug gaat RA het voetpad langs de gracht in (Het Naauw) en vervolgens weer RA(Sint Jacobsstraat). Aan het eind van de straat ziet u aan de linkerkant twee bakstenen panden die overgaan in een wit pand. Samen maken ze deel uit van het Stadhuiscomplex.

- Het bakstenen pand vóór dat van de Griffie was vroeger Sint Jacobsstraat 35 (nummer ontbreekt), het adres waar de dansschool gevestigd was van kapelmeester Herman de Jong. In een zaaltje gaf hij Margaretha en andere kinderen van gegoede Leeuwarders dansles. Ze leerden hier polka's, mazurka's en walsen. Margaretha verheugde zich erg op het jaarlijkse kinderbal en de schitterende baljurk die ze zou dragen, maar het faillissement van vader in 1889 gooide roet in het eten. In Jacobsstraat 35 is ook Richard Hageman geboren in 1881. Hij emigreerde en won een Oscar voor de muziek bij de film The Stagecoach. Mogelijk is hij in zijn jeugd Margaretha ooit tegengekomen.

9. Bij het Gouverneursplein (dat over gaat in het Hofplein en het Raadhuisplein) gaat u LA. Hier vindt u op nummer 25 de Hofschool (nu bekend als Centrum voor de Kunsten Parnas).

- Raadhuisplein 25 was vroeger de Hofschool van juffrouw Buys, de lagere school van Margaretha. In de pauze speelde ze met andere kinderen op het pleintje voor het stadhuis en op het bordes. Bikkelen en touwtje springen waren in die tijd populair. Café "het Oranje Bierhuis", het op één na oudste café van de stad, bestond in die tijd ook al. Margaretha heeft er vast wel eens door her raam gekeken.

10. U vervolgt de weg (Weerd) en slaat aan het eind RA (Nieuwestad Noordzijde). De gracht ligt nu aan u linkerhand.

- Op nummer 75 woonde Margaretha's vriendin Henriëtte Kwast, dochter van een musicus, Margaretha voelde zich erg thuis in dit artiestenmilieu. Helaas is het pand

niet meer authentiek. Tegenwoordig is hier Karma Food and Drinks gevestigd. In dit pand heeft Margaretha heel wat uurtjes doorgebracht.

11. Bij de eerstvolgende brug slaat u LA en vervolgt de weg rechtdoor door de Oude Doelensteeg, en de Prins Hendrikstraat.

12. Vóór de gracht slaat u RA. Dit is de Willemskade Noordzijde.

- Op nummer 30 (hoek Schoolstraat) woonde Margaretha na het faillissement van haar vader. De meubels werden verkocht en de dienstbodes namen de wijk. De verhuizing naar de armoedige bovenwoning was een hele stap terug.

13. U vervolgt de weg met de bocht mee naar rechts en loopt rechtdoor, langs schouwburg De Harmonie.

- Het pleintje tegenover het theater heet het Mata Hari plein. In 1996 besloot de gemeente Leeuwarden om een straat naar Mata Hari te vernoemen. Er werd voor het pleintje gekozen omdat dit ligt in de driehoek theater, uitgaansleven en (voormalig) bordeel. Margaretha kwam er vaak langs. Toen kon ze nog niet vermoeden dat het pleintje eens haar naam zou dragen.

14. U loopt rechtdoor (Groot Schavernek) en komt weer op de Nieuwestad uit. U steekt de gracht over en gaat RA (Nieuwestad Noordzijde). Ter hoogte van de eerste brug slaat u LA (Kleine Kerkstraat).

15. U gaat de tweede straat RA (Grote Kerkstraat)

- Grote Kerkstraat 12, tegenover museum Het Prinsessehof, is de voormalige Middelbare Meisjesschool nu bekend als interieurzaak Binnenwerk). Margaretha was een lastige leerling, die geregeld aantekeningen kreeg over haar gedrag. In april van 1890 verliet Margaretha de school zonder zich uit te schrijven. Waarschijnlijk vanwege de moeilijkheden thuis. Op haar rapport staat vermeld "is kennelijk vertrokken".
- U loopt terug naar het HCL via het Oldehoofsterkerkhof (nu het evenementenplein met ondergrondse een parkeergarage).

N.B. Deze stadswandeling is een bewerkte versie van de in Noorderland (mei 2008) gepubliceerde wandeling 'in de voetsporen van Mata Hari' (door Ellen Roetman).